

Notat

Vurdering af medlemsforslag i relation til finansiering af udvekslingsrejser

På Borgerrepræsentationens møde den 6. marts 2025 er vedtaget et medlemsforslag om udvidelse af venskabsbyaftale mellem København, Nuuk og Tórshavn, som medfører at Økonomiforvaltningen og Børne- og Ungdomsforvaltningen skal afdække, om det er muligt at skoleklasser på tværs af kommunerne kan komme på udvekslingsrejser. Hvis det kan lade sig gøre og der er enighed mellem kommunerne, skal der laves et budgetønske til Budget 2026 om finansiering hertil.

Medlemsforslaget går på, at KK skal understøtte finansieringen for så vidt muligt.

Juridisk vurdering

Kommunalbestyrelsen har ansvaret for folkeskolen, jf. folkeskolelovens § 2, stk. 1, herunder at alle børn i kommunen sikres ret til vederlagsfri undervisning i folkeskolen, jf. samme bestemmelses stk. 2.

Som det fremgår, er kommunalbestyrelsens forpligtelse afgrænset til "alle børn i kommunen" og den kan ikke udstrækkes til at gælde andre kommuners børn.

I forhold til udvekslingsrejser kan der i Københavns Kommunes eget regi indenfor rammerne af folkeskoleloven arrangeres både lejrskoler og skolerejser, hvoraf dele kan finansieres af forældrene, jf. de særlige bestemmelser herom i folkeskoleloven – for lejrskolers vedkommende kan forældrefinansiering kun ske i forhold til forplejning; for skolerejsers vedkommende kan forældrefinansiering ske i væsentligt videre omfang.

Lejrskoler er kendetegnet ved at være et integreret led i den samlede løbende undervisning i en bestemt klasse eller på et bestemt hold, mens skolerejser er kendetegnet ved at være et supplement/alternativ til den almindelige undervisning.

I forhold til udvekslingsrejser se eksempel 3 under "Lejrskoler" i bilag 2.

Det følger af folkeskolelovens § 61, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Hvorvidt man i Nuuk og Thorshavn kommuner indenfor rammerne af henholdsvis grønlandsk og færøsk ret har tilsvarende bestemmelser om lejrskoler og skolerejser, herunder forældrefinansiering, vides ikke.

Det skal for god ordens skyld bemærkes, at de uskrevne kommunalfuldmagtsregler ikke finder anvendelse på forholdet, da der netop er skrevet og udtømmende lovgivning på området i form af folkeskoleloven.

31. marts 2025

Sagsnummer
2025-0103888

Dokumentnummer
2025-0103888-1

Organisation og HR
Jura og Forhandling
Gyldenløvesgade 15
1600 København V

EAN-nummer
5798009370747

BILAG 1 – folkeskoleloven og styrelsesvedtægt for folkeskolerne i KK

Det fremgår af folkeskolelovens § 16, c, stk. 1, at dele af undervisningen kan organiseres og tilrettelægges som lejrskoler med overnatning.

Det fremgår af folkeskolelovens § 16 c, stk. 2, at skolerejser med overnatning kan anvendes som et alternativ til den almindelige undervisning.

Det fremgår af folkeskolelovens § 50, stk. 6, at kommunen afholder alle udgifter til lærernes deltagelse i skolerejser efter § 16 c, stk. 2.

Det fremgår af folkeskolelovens § 50, stk. 5, at kommunen dækker alle udgifter, hvis afholdelse er en forudsætning for gennemførelsen af lejrskoler efter § 16 c, stk. 1, jf. dog stk. 7.

Af folkeskolelovens § 50, stk. 7, 2. pkt., fremgår, at kommunalbestyrelsen kan kræve betaling af forældrene til dækning af udgifterne til elevernes forplejning under lejrskoler og skolerejser. Betalingen fastsættes under hensyn til et anslået normalt sparet hjemmeforbrug.

Af folkeskolelovens § 50, stk. 8, 1. pkt., fremgår, at klassens elever og forældre, eventuelt i samarbejde med skolen, ved fælles indsamling eller på anden måde i fællesskab kan tilvejebringe midler til dækning af udgifter, der ikke dækkes af kommunen. Af samme bestemmelses 2. pkt. fremgår, at kommunen kan dække øvrige udgifter.

Det fremgår af folkeskolelovens § 40, stk. 5, at kommunalbestyrelsen til skolebestyrelsen kan delegere beføjelsen til at kræve, at forældrene skal betale for elevernes forplejning under lejrskoler og skolerejser, jf. § 50, stk. 7, 2. pkt., samt til at træffe beslutning om dækning af øvrige udgifter til lejrskoler og skolerejser, jf. § 50, stk. 8, 2. pkt.

Det følger af folkeskolelovens § 61, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Af § 11, stk. 5, i styrelsesvedtægten for folkeskolen i Københavns Kommune fremgår, at skolebestyrelsen kan beslutte, at der opkræves kostpenge af forældrene under skolerejser, jf. de overordnede rammer fastsat af BR på sit møde den 20. januar 1999.

BILAG 2 – vejledning om ekskursioner, lejrskoler og skolerejser mv.

Af "Vejledning om ekskursioner, lejrskoler og skolerejser mv. i folkeskolen" (VEJ nr. 12 af 23/02/1999) fremgår følgende om henholdsvis lejrskoler og skolerejser:

*"Lejrskoler"**Indhold*

Inden for de af kommunalbestyrelsen fastsatte mål og rammer, jf. § 40, og inden for de af skolebestyrelsen fastsatte principper, jf. § 44, kan dele af undervisningen organiseres og tilrettelægges som lejrskoler, der i modsætning til ekskursioner indebærer mindst én overnatning.

Normalt vil det være kommunalbestyrelsen/skolens leder, der træffer konkret beslutning om, hvorvidt, hvornår og i hvilket omfang undervisningen kan organiseres og tilrettelægges som lejrskole.

Ved et lejrskoleophold forstås i denne forbindelse undervisning over flere skoledage henlagt til en lokalitet uden for skolen med det formål at give eleverne lejlighed til på stedet at gøre erfaringer, som ikke kan gøres i skolen med hensyn til emner og fagområder, der har tilknytning til den daglige undervisning.

Lejrskoler kan tilrettelægges med indkvartering i private hjem eventuelt i samarbejde med en skole i en venskabsby el. lign. Ved privat indkvartering er eleverne ikke undergivet skolens tilsynspligt, og eleverne betragtes i forsikringsmæssig henseende som gæster hos værtsfamilien. Det kan anbefales, at der lokalt fastsættes nærmere retningslinjer for indkvarteringen.

Da lejrskoler efter deres formål og indhold er et integreret led i den samlede løbende undervisning i en bestemt klasse eller på et bestemt hold, er der mødepligt for eleverne.

Selv om eleverne har mødepligt, antages det imidlertid, at skolen ikke kan gennemtvinge en udvidelse af undervisningstiden til også at omfatte overnatning ude for den elev, der af særlige grunde ikke ønsker dette. For elever, der ikke deltager i lejrskolen, tilrettelægger skolen anden undervisning.

Eksempel 1:

En klasse tager en uge til en anden egn af landet. Eleverne bor på vandrerhjem eller i en af kommunens ejendomme. Temaet for lejrskolen er grundigt forberedt i de respektive fag, der indgår.

Temaet kan fx være:

- a) natur/miljø
- b) erhverv/landbrug/industri/service
- c) boligforhold/levevis
- d) lokalhistorie/kunst/fortælletraditioner.

Under disse temaer kan der fx arbejdes med interviews, iagttagelser, undersøgelser og analyser i lokalmiljøet, som herefter danner basis for sammenligning med eget miljø, og dermed giver indblik i og forståelse for andres levevilkår. Temaerne skal indeholde emner, der både i omfang og dybde er væsentlige elementer af undervisningen i folkeskolens fag.

Efter lejrskolen fortsætter temaet i undervisningen og kan fx munde ud i produkter så som rapporter, dagbøger, en video, en forældreaften, avisartikler, pjecer og opretholdelse af nyskabte kontakter.

Eksempel 2:

4. klasse tager på hyttetur til en spejderhytte i en skov. Turens formål indgår som led i faget natur/teknik, hvor der arbejdes med skovens økologi, herunder plante- og dyreliv. Efter hjemkomsten samles materialet i en fælles rapport, der danner baggrund for den efterfølgende undervisning.

Eksempel 3:

9. klasse tager på udvekslingsrejse til et andet land.

Forinden rejsen finder sted, har klassen gennem længere tid haft kontakt med elever på tilsvarende klassetrin i det andet land. Man har udvekslet breve på fremmedsproget om eleverne selv og deres baggrund, lokale forhold mv. Eleverne indkvarteres evt. privat og følger værts-eleverne i skoletiden. De fremmede elever vil senere kunne komme på genbesøg her i landet.

Finansiering

Det følger af lovens § 50, stk. 6, at kommunen afholder alle udgifter, der er nødvendige for lejrskolens gennemførelse. Det indebærer, at kommunen skal betale alle udgifter, der er forbundet med lærernes deltagelse, samt alle udgifter, der er forbundet med elevernes transport, ophold, entréudgifter og lignende. I praksis vil kommunalbestyrelsen ofte have tillagt den enkelte skole kompetencen til at træffe afgørelser herom og besluttet, at udgifterne skal afholdes af skolens budget.

Ud over en eventuel forplejning (se nedenfor) vil der ikke påhvile forældrene nogen pligt til at bidrage økonomisk i forbindelse med deres børns deltagelse i en lejrskole.

Der er imidlertid intet til hinder for, at forældrene gennem fælles opsparing eller på anden måde i fællesskab kan have tilvejebragt midler, der kan dække udgifter, der ikke dækkes af kommunen eller skolen. Der tænkes på tilfælde, hvor man samler ind eller afholder aktiviteter, hvorved man tjener penge, der kan give eleverne mulighed for yderligere oplevelser på turen, fx i den periode, der må betegnes som elevernes fritid. Som eksempel kan nævnes en biograf- eller teatertur, der ligger uden for lejrskolens undervisningsmæssige formål.

I så tilfælde kan der ud over udgifter til billetter til eleverne måske også blive tale om en ekstra befordringsudgift, der for elevernes

vedkommende i begge tilfælde må dækkes af private midler, hvis kommunen ikke betaler.

Skolerejser

Indhold

Inden for de af kommunalbestyrelsen fastsatte mål og rammer, jf. § 40, og inden for de af skolebestyrelsen fastsatte principper, jf. § 44, kan skolen give mulighed for skolerejser, der indebærer mindst én overnatning.

Normalt vil det være klassens lærere, elever og forældre, der stiller forslag om afholdelse af en skolerejse og ansøger om kommunal medfinansiering inden for de givne rammer. Det er kommunalbestyrelsen eller skolens leder, der inden for de af kommunalbestyrelsen fastsatte rammer godkender forslag om gennemførelse af en skolerejse.

I modsætning til lejrskoler er det væsentlige formål med en skolerejse ikke undervisning i et emne eller lignende som led i den daglige undervisning. Formålet er i højere grad at skabe et supplement af mere samværs- og oplevelsesmæssig karakter til den daglige undervisning,

Skolerejser er derfor et skolebaseret supplement/alternativ til den almindelige undervisning.

Det indebærer, at formålet med rejsen skal ligge inden for folkeskolelovens formål og rammer uden at være en integreret del af den klasse- eller holdbaserede undervisning. Elevernes deltagelse må ikke være en nødvendig forudsætning for at kunne følge klassens eller holdets undervisning, og de elever, der ikke deltager vil derfor ikke miste noget i undervisningsmæssig henseende. Hvis der er objektive resultater af en skolerejse som fx fotos, souvenirs eller andet, der kan inddrages i undervisningen, er der naturligvis intet til hinder herfor, når blot det kan ske under skyldig hensyntagen til de eventuelle elever, der ikke har været med på rejsen.

Det er frivilligt for eleverne at deltage i disse rejser, men alle elever, som rejsen retter sig imod, har ret til at deltage, uanset om eleven eller dennes forældre har medvirket til at dække de udgifter, der ikke dækkes af kommunale midler.

Skolerejser er ikke begrænset til at være et tilbud for skolens ældste klassetrin, men kan efter lokale ønsker og behov finde sted på alle klassetrin.

Eksempel 1:

4. klasse tager af sted på hyttetur i 2-4 dage, hvor indholdet er organiseret som leg, vandreture, madlavning, oplæsning, fiskeri eller sportsaktiviteter. Turen kan evt. være arrangeret som en weekend-tur, hvor forældrene deltager helt eller delvist. Turen har til formål at skabe et godt sammenhold i klassen, som kan danne grundlag for den videre undervisning. Aktiviteten er ikke en integreret del af undervisningen, men

ligger inden for folkeskolens formål og rammer således, at man vil kunne begrunde, at skolerejsen helt eller delvist foregår i undervisningstiden.

Eksempel 2:

7., 8., 9. eller 10. klasse tager til udlandet i en uge på fx overlevelsestur eller på storbybesøg. Disse ture har til formål at øge den mellemfolkelige forståelse gennem kendskab til fremmede kulturer og sprog, at afprøve egne grænser mv.

Eksempel 3:

Skolens kor, der består af elever fra skolens forskellige klassetrin, deltager i en konkurrence i en anden egn af landet eller i udlandet.

Elever, der ønsker at deltage i en skolerejse, vil ofte være involverede i planlægningen af disse rejser. Her tænkes på budgetlægning, rejseplaner, kontakter til lokalbefolkningen eller institutioner, forberedelse af små foredrag i forbindelse med sightseeing, udarbejdelse af træningsprogrammer i forbindelse med fysiske aktiviteter, madplaner mv.

Finansiering

Det følger af lovens § 50, stk. 7, at kommunen afholder alle udgifter til lærernes deltagelse. Det er overladt til kommunens afgørelse, om kommunen vil dække yderligere udgifter i forbindelse med rejsen, eller om forældre og elever selv skal finansiere den resterende del af udgifterne.

Det er kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om, inden for hvilke økonomiske rammer der kan afholdes udgifter til skolerejser. Denne beføjelse kan overlades til den enkelte skolebestyrelse, jf. § 40, stk. 4. Ved beslutningen om at gennemføre skolerejser, der er betinget af ikke kommunale midler, må der tages højde for de fastsatte økonomiske rammer. Der må ved afgørelserne på den enkelte skole derfor tages hensyn til, om finansieringen er sikret. Det medfører, at gennemførelsen af en rejse, uanset om den har været planlagt gennem længere tid, vil kunne komme til at afhænge af, om der er penge til formålet på den relevante del af budgettet, når beslutningen endeligt træffes. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at der kan gives et forhåndstilsagn om et tilskud af en bestemt størrelse til en klasse, eventuelt under visse betingelser vedrørende rejsemål og anden finansiering.

Der vil ikke kunne opkræves en individuel elevbetaling for deltagelse i en skolerejse, bortset fra udgiften til forplejning. Der vil imidlertid være mulighed for at supplere kommunens betaling til rejsen med frivilligt indsamlede midler. En indsamling kan fx have form af bidrag over længere tid til en klassekasse. Her bør det tilstræbes, at modtagelse af bidrag fra indsamlinger og fælles arrangementer mv. organiseres på en sådan måde, at ingen elever eller forældre føler sig mindreværdige. Bidragene vil fx kunne gives anonymt eller på en måde, hvor det kun er den pågældende, der forestår indsamlingen, der har kendskab til de enkeltes bidrag. Midlerne kan efter aftale benyttes til at afholde visse fælles udgifter for klassen.

Ud over muligheden for at oprette klassekasser, jf. nedenfor, vil forældre og elever, evt. i samarbejde med skolen, kunne foretage fælles indsamlinger eller gennemføre forskellige aktiviteter så som teaterforestillinger eller café mv., for på denne måde at tjene penge til rejsen.

Såfremt et rejseselskab yder »frirejser« til lærerne, anbefales det, at den samlede rejseudgift fordeles på samtlige deltager, således at skolen betaler den del, der vedrører lærerne. Den samme model anbefales, hvis et rejseselskab yder skolen en kontant bonus i forbindelse med køb af en rejse.

Udgifter til forplejning på lejrskoler og skolerejser

Det følger af lovens § 50, stk. 8, 2. pkt., at kommunalbestyrelsen kan beslutte, at de enkelte forældre skal afholde udgiften til elevens forplejning. Beføjelsen til at træffe beslutning herom kan overlades til skolebestyrelsen, jf. § 40, stk. 4. Betalingen fastsættes under hensyn til et anslået sparet hjemmeforbrug, der i 1998 ligger på mellem 30 og 50 kr. pr. dag. Beløbet er fastsat ud fra Forbrugerstyrelsens oplysninger om et rimeligt forbrug.

Betalingen kan foregå på en sådan måde, at skolen efterfølgende opkræver et beløb hos forældrene svarende til de afholdte udgifter, dog begrænset til det sparede hjemmeforbrug. Hvis skolen for at begrænse sine udlæg i forbindelse med arrangementet vælger på forhånd at opkræve et beløb, svarende til den forventede kostudgift, kan en elev ikke udelukkes, fordi elevens forældre ikke har betalt på forhånd, jf. nedenfor under generelt. Der må ikke afkræves forældrene et højere beløb til kosten, end det, som udgiften hertil reelt udgør. Forskudsvis opkrævning må derfor ske på grundlag af et forsigtigt skøn.

I tilfælde af forældrenes manglende betaling til forplejningen vil den manglende betaling kunne opkræves efter de sædvanlige regler om inkasso.